

DR. OLÁH JÁNOS

Juhász Gyula Tanárképző Főiskola
Szeged

Trencsényi László: Korok, gyerekek, nevelők

Az olvasó a kötettel egy szöveggyűjteményt vesz a kezébe. A különböző történelmi korok gyerekképe, tanárképe, iskolaképe a könyv tárgya.

A szűken vett neveléstörténet forrásai kimeríthetetlenek, hiszen csak a magyar iskolatörténet is immár több mint ezer év anyagát elemezheti. Trencsényi László a „gyermekkortörténetet” szélesebb kontextusba helyezte. A szerkesztő a neveléstudomány klasszikus és kanonizált szerzői mellett gazdagon szemelvényezett a kortárs szépirodalomból is.

A kötet alapvetően a kronológiát követi. A máig feltárt első iskolatörténeti dokumentummal, a mezo-potámiai agyagtábla bemutatásával kezdődik (A tábla házának fia), s utolsó oldalain napjaink gyermekvilágát, iskolai világát mutatja be. A szerkesztő függetléként, önálló ciklus gyanánt néhány, elsősorban néprajzi dokumentumot csatolt a természeti népek életével és az archaikus paraszti világgal kapcsolatban.

Természetesen néhány szerző különleges hangsúlyt kapott a gyűjteményben. Pl. Comenius vagy Rousseau. Rousseau kopernikuszi fordulattal látott hozzá a már előregedett iskolakép lebontásához. A XIX. század végi, a XX. század eleji reformpedagógiák mind Emil asztalosműhelyéből nőttek ki.

Szembetűnően nagy arányban szerepel a gyűjteményben a XX. század. A század, – mint Trencsényi László megállapította – tragikusabb sorsot mért gyermekeire, mint a megelőzőek. Janusz Korczak és sokak mártírúmrára kell gondolnunk.

Századunk végén ma is sokszor tehetetlenül állunk a kortárs gyermekek szenvedései előtt. A szöveggyűjtemény mégsem pesszimista mű.

A kötet egyszerű olvasmányként is érdekes. Az olvasónak jogában áll mérlegelni, elfogadni, vitatni a különböző történelmi korok szerzőinek megoldásait.

A kötet ismertetője javasolja, hogy az iskolai könyvtárak szerezzék be a könyvet a pedagógusok és a diákok számára. Trencsényi László jól szerkesztett kiadványa felhasználható a szülők számára tartott ismeretterjesztő előadáshoz forrásként, tanítási órákhoz pedig hasznos segédanyag.

OKKER Oktatási Iroda, 1997. 350 p.

*

DR. OLÁH JÁNOS

Juhász Gyula Tanárképző Főiskola
Szeged

Nanszákne dr. Cserfalvi Ilona: Pedagógia jelenségek vizsgálata

A kötet módszertani ajánlásokat mutat be a pedagógiai jelenségek vizsgálatához. Nanszákne Cserfalvi Ilona a módszertan iránt érdeklődőknek kíván segítséget nyújtani abban, hogy mit lehet és mit jó tudni a pedagógiai jelenségekről egy osztályban, ami közben nélkülözhetetlen megismerni a különböző nevelőtevékenységeket is.

A metodikai gyűjtemény azoknak készült, akik tudatosan részt kívánnak venni környezetüknek megváltoztatásában, azaz az iskolák vezetőinek, osztályfőnököknek; valójában minden pedagógusnak, aki érdeklődik saját munkája eredményei iránt.

A kötet módszertani válogatás, bemutatva az adott kérdéskör problémafelvetését, vizsgálati módszerét és a vizsgálatok rövidített összefoglalását. Bemutatja a vizsgálathoz tartozó fogalomegyűttést és az ajánlott szakirodalmat. Nem törekszik teljességre, és a pedagógiai valóság jellegzetes kristályosodási pontjaira irányítja a figyelmet.

A könyv fejezetei azokkal a témákkal, amelyekkel foglalkozik:

– Tapasztalatgyűjtés az iskolai – tanórán kívüli –, valamint az iskolán kívüli nevelés tartalmi, módszertani és szervezési jellemzőinek feltárására. (Situációs vizsgálatok, az osztályfőnök munkájáról, a gyermek személyiségének megismerése a szabályjátékokban, konfliktusos helyzetek, magatartás, viselkedéskultúra vizsgálata.)

– A tanítás-tanulás hatékonysági vizsgálata. (Az iskolai élet és tanulás, a tanítási-tanulási folyamat hatékonyságának felmérése, csoportmunka a tanítási órán, a házi feladataról, a „bukott” és a kiváló gyermekek összehasonlító vizsgálata.)

– Termelés-gazdálkodás. (Vizsgálat a termelés-gazdálkodás iskolai bevezetéséhez, a tanulók munkához való viszonyának néhány jellemzője.)

– Egészségnevelés-környezetvédelem. (Általános iskolai tanulók életmódjának összehasonlító vizsgálata, egészségesen élnek-e a középiskolások, mentálhigiénés felmérések stb.)

– Egésznapos nevelés. (A napközis csoport élete, munkája, vezetése, veszélyeztetett gyerekek, személységfejlesztő foglalkozások.)

– A pedagógus, a nevelőtestület és a nevelési rendszer az iskolában. (Formális és informális személyi hierarchia, a tantestületek működése, az iskolai demokrácia diák- és szülőszemmel.)

A fenti témák bizonyítják, hogy a mű egyszerű olvasmány gyanánt is érdekes. Az olvasó válogathat pedagógiai munkájában: melyik részt hasznosítja és dolgozza fel, miközben összehasonlítja eredményeit a leirtakkal; mérlegeli, elfogadja, vitatja a megoldásokat. A könyv nélkülözhetetlen, minden pedagógus haszonnal forgathatja bárhol is tanít.

Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft., 4034 Debrecen, Huszár Gál u. 31–33. 1998. 222 p.

DR. HAJZER LAJOS

JPTE BTK Szláv Filológiai Tanszék

Pécs

Ju. F. Ovszjanyikov: *Az orosz beszéd „aranymondásai”*

– (SZÓLÁSOK, KÖZMONDÁSOK, FRAZEOLÓGIZMUSOK, TALÁLÓ KIFEJEZÉSEK) –

Jurij Firszovics Ovszjanyikov (1936–) azok közé az emberek közé tartozik, akik Oroszországban nem a „professzionális” frazeológusok számát szaporítják csupán; őt az anyanyelv egyik legérdekesebb területe a frazeológia „fertőzte meg”. Ez azért is számít kurióznak, mert nálunk aligha található olyan ember, akinek a modern repülőtechnikai hivatás mellett eszébe jutna, hogy magyar frazeológiával foglalkozzék, és egy olyan szellemi mentort keressen magának, amelyet a kitűnő pilóta Ovszjanyikov talált magának Klara Ermovna Stejn személyében, aki a Sztavropoli Állami Egyetem professzora, a nyelvtudomány doktora. A szerző – a könyvhöz írt bevezetőjében – a könyvszerkesztőként is kitűnő szakember tanárnót, „szerzőtársának” nevezi.

Ovszjanyikov maga is szabadkozik a könyvéhez írt előszóban (3. lap), ahol bevallja, hogy nem hivatásos nyelvész; a munkája a „hobbija” terméke csupán és nem önálló tudományos kutatásokra épül. A mindössze 4000 példányban megjelent könyve azonban számos olyan értéket tartalmaz, ami mellett aligha lehet el közönyösen a szakma, a frazeológia, amelyet nálunk többen – teljesen érthetetlenül és érzéketlenül – lebecsülnek, és eltekintenek az elvitatathatlan kutatási eredményeitől.

Ovszjanyikov személyében olyan szerzőről van szó, aki már fiatalon 3 keleti szláv nyelv (ukrán, orosz, orosz) kultúrájával ismerkedhetett. Az ősi Novgorod tanárképző főiskoláján tanult, de az egykori Leningrád szelleme is hatott rá. A katonai szolgálatról való megváltása (1975) után kezdett tudatosan foglalkozni az orosz szótárírás (lexikográfia) jeles szakemberei (V.I.Dal; D.Sz.Usakov; Sz.I.Oszegov) munkáival, de erre az időszakra összegyűjtött szakirodalmi könyvtára már több ezer kötetnyire tehető.

Rendkívül értékes az a tanulmány a könyvben, amely bevezetésként került a munka elejére, s szerzője a nemrég Magyarországon járt K.E.Stejn professzor asszony. Ez az írás részletesen bemutatja a szerzőt, és alapos információkat nyújt az olvasónak a könyvben található anyagról, a könyv megszületésének céljáról és körülményeiről. (4–16. lap). A szólásokra, közmondásokra vonatkozó régebbi és újabb orosz kutatások kitűnő összefoglalását adja itt a sztavropoli egyetem ismert oktatója.

A könyv anyaga elrendezésében nem a tematikus elrendezési elvet követi, ami az utóbbi évek „frazeográfiai” munkáit jellemzi) vö. pl.: R.I.Jarancev: Szlovár- szpranovcsnyik po russzkoj frazeologii, Moszkva, 1981. és más kiadások), hanem az egyes frazeologizmusok „törzsszavainak” abcérendjében kerül bemutatásra az összegyűjtött, prezentálásra szánt anyag. Ennek azonban megvannak a maga veszélyei; ez a „törzsszó” ugyanis néha vitatható, mivel a frazeologizmusok túlnyomó részében az egyes komponensek elvesztették a „hagyományos” lexikai jelentésüket, így az orosz frazeologizmus jelentése gyökeresen más, mint az őt alkotó komponenseké „összeadva” (vö. pl.: kak *kor* naplakkal = olyan kevés, 99. lap).

Van olyan eset is, amikor Ovszjanyikov minden komponensnél adja a közölt frazeologizmust: